

«Ο τελευταίος Σέρβος στην Κροατία»

του Βλαδίμηρου Πουτιάτιν, Δρ. Ιστορίας, υφηγητή, επικεφαλής της έδρας Νοτιοσλαβικών Σπουδών της Ιστορικής Σχολής του Κρατικού Πανεπιστημίου «Λομονόσοφ» της Μόσχας

Το 2019 προβλήθηκε στο Ζάγκρεμπ και το Βελιγράδι η κωμωδία «Ο τελευταίος Σέρβος στην Κροατία». Σύμφωνα με την υπόθεσή της, στον κόσμο ξέσπασε πόλεμος, το νερό έγινε ακριβότερο από το πετρέλαιο, η Κροατία βίωσε τη χρεοκοπία και επιπλέον αυτών ενέσκηψε και επιδημία. Διαθέτουν το φάρμακο μόνον οι Σέρβοι, ενώ οι Κροάτες αντιμετωπίζουν το υπαρξιακό πρόβλημα να μην επιβιώσουν και να μετατραπούν σε ζόμπι, είτε να ζητήσουν βοήθεια από τους Σέρβους. Παρά το ότι η ταινία είναι απολύτως μη πολιτική, πίσω από την απλή της πλοκή εγείρεται το ερώτημα των σχέσεων Σέρβων-Κροατών, που είναι εξαιρετικά κρίσιμες για την τύχη όλων των Βαλκανίων.

Οι Σέρβοι κατοικούν στο έδαφος της σημερινής Κροατίας από την εποχή του πρώιμου Μεσαίωνα. Οι πρώτες αναφορές στους Σέρβους στο Σρεμ, στη Σλαβονία και τη Δαλματία χρονολογούνται από τον 7^ο αι. μ.Χ. Όμως ήταν σερβική η πλειονότητα του πληθυσμού τότε μόνον στις περιοχές της Νότιας Δαλματίας, όπου ίδρυσαν μερικά δικά τους πριγκιπάτα, την Παγκανία, την Τραβουνία και το Ζαχούμπε. Το 1219 ο Σέρβος Πρωθιεράρχης Σάββας, εδραιώνοντας την Αγία Ορθοδοξία και θέτοντας σε τάξη τις εκκλησιαστικές υποθέσεις, ίδρυσε τη νέα εκκλησιαστική επαρχία του Χουμ. Ως έδρα της επιλέχθηκε η μονή της Παναγίας στην πόλη Στον, που εγκαταλείφθηκε στις αρχές του

13^{ου} αι. από ρωμαιοκαθολικούς επισκόπους. Σε πραγματικό προμαχώνα της Ορθοδοξίας στο έδαφος της Δαλματίας αναδείχθηκαν οι σερβικές μονές Κρούπα, Κρκα και Ντραγκόβιτς, οι οποίες ιδρύθηκαν το πρώτο ήμισυ του 14^{ου} αι.

Σε αντιδιαστολή με τους Σέρβους οι Κροάτες απώλεσαν αρκούντως γρήγορα την ανεξαρτησία τους και το 1202 μέσω της συνίας ενσωματώθηκαν στην Ουγγαρία. Σύμφωνα με τα διατάγματα του παπικού λεγάτου για την Πολωνία και την Ουγγαρία το 1279 οι ορθόδοξοι ιερείς δεν είχαν δικαίωμα να αγοράζουν, είτε να κτίζουν ναούς άνευ της σύμφωνης γνώμης του ρωμαιοκαθολικού επισκόπου, ενώ απαγορευόταν στους ρωμαιοκαθολικούς να παρευρίσκονται σε ακολουθίες στις ορθόδοξες εκκλησίες. Η κατάσταση όμως άλλαξε μερικώς, όταν εμφανίστηκε η ισλαμική απειλή, η οποία υποχρέωσε τους χριστιανούς να ενωθούν ενόψει του κοινού κινδύνου.

Μετά την επιτυχή άλωση της Κωνσταντινουπόλεως το 1453 ο Οθωμανός σουλτάνος Μεχμέτ Β΄ απευθύνθηκε στους πρέσβεις: «*Να μεταφέρετε στους κυβερνήτες σας ότι εχθές γλέντησα στην πρωτεύουσα των Ρωμιών. Σύντομα έρχομαι να πάρω πρωϊνό στο Βελιγράδι, θα γευματίσω στη Βουδαπέστη και θα δειπνήσω στη Βιέννη!... Μπορώ να υποδείξω τη μοναδική οδό σωτηρίας των κυβερνώντων σας: να γίνετε μουσουλμάνοι και να μου καταβάλετε φόρο, μόνον κατ' αυτόν τον τρόπο θα αποφύγετε τον θάνατο, που σας έχω ετοιμάσει!*».

Εν τούτοις στα τείχη του Βελιγραδίου τον ανέμενε η πικρά ήττα. Ο Ούγγρος βασιλιάς Ματίας Χουνιάντι (Κορβίν) με σκοπό την προσέλκυση Σέρβων στη στρατιωτική υπηρεσία, τους επέτρεψε να πρεσβεύουν ελεύθερα την ορθοδοξία. Το 1462 στο τμήμα από την ακτή της Αδριατικής έως το

Γιάτσε διοργάνωσε την πρώτη εδαφική μονάδα του μελλοντικού στρατιωτικού συνόρου, δηλαδή την καπιτανία Σεν. Ακριβώς τότε εμφανίσθηκε το τοπωνύμιο «Κράινα» («Άκρη»), που υποδήλωνε τα ακριτικά κομμάτια κατά μήκος των ουγγρο-τουρκικών συνόρων, που ακολουθούσαν την κοίτη του ποταμού Ούνα.

Προσωπογραφία του σουλτάνου
Μεχμέτ Β΄. Έργο του
Πάολο Βερονέζε, 1579.

Ο Ματίας Χουνιάντι.
Ξυλογραφία από την έκδοση
«Χρονικά των Ούγγρων»,
16^{ος} αι.

Η Ουγγαρία ηττήθηκε κατά κράτος από τους Τούρκους στην μάχη του Μόχατς το 1526 και το μεγαλύτερο μέρος των εδαφών της ενσωματώθηκε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Ο Γενοβέζος Μερναβίνο έγραψε το 1573 ότι οι χριστιανοί δεν είχαν δικαίωμα να συμμετέχουν στην κρατική διοίκηση, ούτε να οπλοφορούν, δεν μπορούσαν ελεύθερα να εκφράζουν τη χαρά τους και να χορεύουν, αλλά έπρεπε να δέχονται πειθήνια κάθε προσβολή Τούρκου, ενώ «για τυχόν εκδήλωση μη σεβασμού προς τη μουσουλμανική θρησκεία είτε εξισλαμίζονταν βιαίως, είτε εκτελούνταν». Ένα άλλο τμήμα των εδαφών της Δυτικής Ουγγαρίας και της Κροατίας βρέθηκαν υπό την εξουσία των Αψβούργων. Ακριβώς στα εδάφη, όπου κατοικούσαν Σέρβοι και Κροάτες το 1578 θεσπίσθηκαν τα στρατιωτικά σύνορα (ή Βοέναγια Κράινα) για την αντιμετώπιση των Οθωμανών.

Κατά τα έτη 1683–1699 ξέσπασε ξανά στα Βαλκάνια άγριος κι αιματηρός πόλεμος, τον οποίο διεξήγαγε η Ιερά Κοινωνία κατά της Τουρκίας. Ο αυτοκράτορας Λεοπόλδος ο Α΄ το 1687 απέστειλε επιστολές στον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως καλώντας σε κοινό αγώνα των χριστιανών κατά της μουσουλμανικής ημισελήνου. Στην έκκληση του αυτοκράτορα ανταποκρίθηκαν πολλοί Σέρβοι, μέρος των οποίων κατατάσσονταν ως εθελοντές στον αυστριακό στρατό, άλλοι δε συμμετείχαν στις εξεγέρσεις κατά των Τούρκων. Το 1690 πραγματοποιήθηκε η πρώτη μετεγκατάσταση σερβικών πληθυσμών στο έδαφος της Αυστριακής Αυτοκρατορίας. Ιδού πώς περιγράφει το

γεγονός ο ιερομόναχος Κύριλλος Χοποβέτς: «Ολόκληρη η σερβική γη προσέτρεξε στην Μπούντα, ο Πατριάρχης Σερβίας και όλοι οι ιεράρχες, μοναχοί και λαϊκοί και σύμπας ο λαός των χριστιανών. Προπορευόταν του τόσο μεγάλου ανθρώπινου πλήθους ο Πατριάρχης Αρσένιος Τσερνογέβιτς, ως δεύτερος Μωυσής επικεφαλής του Ισραήλ μέσω της Ερυθράς Θαλάσσης».

Σε ένδειξη ευγνωμοσύνης στους Σέρβους ο Λεοπόλδος ο Α΄ τους απένειμε σειρά σημαντικών προνομίων, μεταξύ των οποίων η εγγύηση της ελευθερίας να πρεσβεύουν την ορθόδοξη πίστη. Επιπλέον, οι μητροπολίτες Καρλοβακίου δεν έγιναν μόνον πνευματικοί, αλλά και κοσμικοί εκπρόσωποι του σερβικού λαού στην αυτοκρατορία.

Σύμφωνα με την ειρηνική συνθήκη Καρλοβακίου, η οποία υπεγράφη στις 26 Ιανουαρίου 1699 τερματίζοντας τον πόλεμο, η Πύλη έχασε τα εδάφη της στη Σλαβονία, το Σρεμ, τη Μπάτσκα και μέρος της Δαλματίας. Για τη διοίκηση των προσαρτημένων εδαφών συγκροτήθηκε Επιτροπή της Αυλής, η οποία στη συνέχεια άρχισε να αποκτά ολοένα και περισσότερες εξουσίες. Έτσι, αμέσως μετά την εκδημία του Αρσενίου Γ΄ Τσερνογέβιτς το 1706 η Βιέννη απαγόρευσε στους Σέρβους να εκλέξουν νέο Πατριάρχη, ενώ η κεφαλή της Ορθόδοξου Εκκλησίας στην Αυστρία άρχισε να τιτλοφορείται μητροπολίτης και αρχιεπίσκοπος. Επιπλέον οι Σέρβοι άρχισαν να υφίστανται και διάφορους θρησκευτικούς περιορισμούς, ενώ δυναμικά προωθούνταν η πολιτική της ουνίας. Το 1744 μαρτύρησε στην αυστριακή φυλακή ο ορθόδοξος ιεραπόστολος Όσιος Βησσαρίων Σαράι, ο οποίος αγωνιζόταν κατά της εξαπλώσεως της ουνίας στο έδαφος του Μπανάτ και της Τρανσυλβανίας και δεν αποκήρυξε την γνήσια πίστη, ακόμη και όταν βασανίστηκε.

Οι διώξεις ήσαν ιδιαίτερες έντονες στο έδαφος της σύγχρονης Κροατίας, όπου έκλειναν τις ορθόδοξες μονές και εκκλησίες, ενώ στις σερβικές ενορίες ορίζονταν ουνίτες ιερείς. Το αποτέλεσμα ήταν να εκδηλωθεί εδώ ολόκληρη σειρά εξεγέρσεων για την υπεράσπιση της ορθοδοξίας. Το 1750 περιγράφοντας τις διώξεις κατά των ορθοδόξων στα αυστριακά εδάφη ο Ρώσος διπλωμάτης Μ. Μπεστούζεφ-ΡΙούμιν έγραφε ότι όσοι αρνούσαν την ουνία απειλούνταν όχι μόνο με δήμευση όλης της περιουσίας τους, αλλά και με εξόντωση όλων μαζί με τις συζύγους και τα παιδιά τους. Το πλέον κραυγαλέο παράδειγμα κατέστη η μονή Μάρτσα, από την οποία με τη βία των όπλων εκδιώχθηκε όλη η αδελφότητα, απειλούνταν οι ορθόδοξοι ιερείς, ενώ οι Σέρβοι της περιοχής αγωνίζονταν υπέρ του ορθόδοξου καθιδρύματος. Η συνέπεια ήταν να κλείσουν παρ' όλ' αυτά οι Αρχές τη μονή, ενώ τα κτήριά της κατεδαφίστηκαν για να χρησιμοποιηθούν ως οικοδομικό υλικό.

Περί τα μέσα του 18^{ου} αι. σεβαστός αριθμός Σέρβων μετοίκησε στη Ρωσία, στη λεγόμενη Νέα Σερβία στο κυβερνείο του Αικατερινοσλάφ, εξαιτίας των θρησκευτικών διωγμών και άλλων απαγορεύσεων. Υπό αυτές τις συνθήκες η Βιέννη αναγκάστηκε να προβεί σε ορισμένες υποχωρήσεις. Το 1781 λοιπόν ο Ιωσήφ Β' εξέδωσε το Διάταγμα της Ανεξιθρησκείας, που εξίσωνε όλες τις θρησκείες στο έδαφος της αυτοκρατορίας, αλλά δεν ήρε σειρά περιορισμών της εποχής της Μαρίας Τερέζιας, που αφορούσαν στη θρησκευτική δραστηριότητα. Στα τέλη του 18^{ου} αι. στις κροατικές γαίες εμφανίστηκε το πρώτο σερβικό σχολείο. Εκείνη την εποχή κτίστηκαν και οι περισσότεροι ορθόδοξοι ναοί και ιερατικές σχολές στο έδαφος της Κροατίας. Άρχισε να εκδίδεται το σερβικό περιοδικό «Ο καλός ποιμήν».

Ο Βησσαρίων Σαράι
(1714-1744)

Ο Μιχαήλ Πετρόβιτς
Μπεστούζεφ-ΡΙούμιν
(1688-1760)

Προσωπογραφία του Ιωσήφ Β'.
Έργο του Αντόν φον Μαρόν, 1775.

Το 1848 συνήλθε στο Σρέμσκι Κάρλοβτσι η Εθνοσυνέλευση του Μαΐου, η οποία ανακήρυξε την

ίδρυση του «Κυβερνείου Σερβίας» με τις επαρχίες Σρεμ, Μπαράνια, Μπάτσκα και Μπανάτ, αλλά δεν διήρκεσε επί μακρόν. Το 1867 η αυτοκρατορία μετεξελίχθηκε σε Αυστρο-Ουγγαρία. Ακολούθως το 1868 η Κροατία απέκτησε καθεστώς αυτονομίας εντός του βασιλείου της Ουγγαρίας, αποκτώντας στη σύνθεσή της και μέρος των Στρατιωτικών συνόρων. Παράλληλα οι Κροάτες επιβεβαίωσαν το δικαίωμα των Σέρβων να χρησιμοποιούν το κυριλλικό αλφάβητο και να διατηρήσουν την εκκλησιαστική τους αυτονομία. Την ίδια στιγμή οι Ούγγροι προκαλούσαν κάθε είδους εμπόδιο στους ορθοδόξους, έτσι, στην πολίχνη Νόβα Γκράντισκα ο διευθυντής του τοπικού σχολείου απαγόρευσε στον διδάσκαλο του ορθοδόξου δόγματος να υπογράφει βεβαιώσεις στα κυριλλικά, ενώ στο Γκόσπιτς απαιτούσαν να διδάσκεται η διδασκαλία του Νόμου του Θεού στους μαθητές στην ουγγρική γλώσσα.

Μετά την Ανατολική Κρίση και την απελευθέρωση των ορθοδόξων λαών των Βαλκανίων από τον οθωμανικό ζυγό χάρη στην ισχύ των ρωσικών όπλων, εξέλειψε πλέον η ανάγκη να συντηρούνται τα στρατιωτικά σύνορα και στις 15 Ιουλίου 1881 καταργήθηκαν οριστικά.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής πληθυσμού του 1910 οι ορθόδοξοι Σέρβοι στο έδαφος της Κροατίας ανέρχονταν σε περίπου 650 χιλιάδες άτομα, ενώ στο έδαφος της Δαλματίας κατοικούσαν περίπου 105 χιλιάδες. Μετά την απόπειρα δολοφονίας του διαδόχου του θρόνου Αρχιδούκα Φραγκίσκου Φερδινάνδου από τον Σέρβο Γκαβρίλα Πρίντσιπ το 1914 στο Σαράγεβο σε όλη την επικράτεια της αυτοκρατορίας εξαπλώθηκε κύμα διαδηλώσεων και αντισερβικών πογκρόμ, που συνοδεύθηκαν από βεβηλώσεις ναών και κοιμητηρίων. Κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου η Αυστρο-Ουγγαρία συνέχισε την καταπιεστική πολιτική έναντι των Σέρβων δημιουργώντας στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Μετά την ήττα της Βιέννης και τη νίκη των σερβικών όπλων την 1^η Δεκεμβρίου 1918 ανακοινώθηκε η ίδρυση του Βασιλείου των Σέρβων, Κροατών και Σλοβένων. Στις 2 Σεπτεμβρίου 1920 στο Σρέμσκι Κάρλοβτσι, πνευματικό κέντρο των ορθοδόξων Σέρβων την εποχή της Αυστρο-Ουγγαρίας, ανακηρύχθηκε πανηγυρικά η επανένωση της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Σερβίας και η ανασύσταση του Πατριαρχείου της.

Η ανακήρυξη του Κυβερνείου της Σερβίας το 1848.
Έργο του Πάβλε Σίμιτς, 1848-1849.

Η δολοφονία του Αρχιδούκα Φραγκίσκου Φερδινάνδου
και της συζύγου του. Εικονογράφηση
του Αχίλλε Μπελτράμε, 1914.

Οι σχέσεις μεταξύ των Σέρβων και των Κροατών παρέμειναν άκρως τεταμένες καθ' όλη τη διάρκεια υπάρξεως του Βασιλείου των Σέρβων, Κροατών και Σλοβένων και στη συνέχεια της Γιουγκοσλαβίας (από το 1929), διότι το νέο κράτος είχε ενιαίο χαρακτήρα, πράγμα που δεν ικανοποιούσε τον κροατικό πληθυσμό. Ενεργό επίσης ρόλο στο διεθνικό μίσος διαδραμάτιζε το Βατικανό, το οποίο διεξήγαγε τη λεγόμενη «Καθολική Κινητοποίηση» με σκοπό την προσέλκυση της νεολαίας σε ποικίλες θρησκευτικές οργανώσεις («Αετοί», «Σταυροφόροι») και συνέχιζε την πολιτική εκλατινισμού των Σέρβων και των Βοσνίων.

Την περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου η Γιουγκοσλαβία βρέθηκε μεταξύ των κρατών, τα οποία δέχθηκαν στρατιωτική επίθεση από τις χώρες του Άξονα. Αφορμή στάθηκαν οι μαζικές διαμαρτυρίες του σερβικού πληθυσμού, που ξέσπασαν στις 27 Μαρτίου 1941 εξαιτίας της συμμαχίας, που συνήψε η κυβέρνηση με τον Χίτλερ. Να πώς χαρακτήρισε αυτά τα γεγονότα ο επίσκοπος Αθανάσιος Γιέφτιτς: «Η κατάσταση του Κοσόβου αποτυπώθηκε και στις μετοικεσίες επί τουρκοκρατίας, στην υπεράσπιση της ορθοδοξίας επί των Τούρκων, στην υπεράσπιση της ορθοδοξίας υπό τουρκικής και αυστριακής εξουσίας, στο – ανέλπιστο εκ πρώτης όψεως – ανδραγάθημα του Καραγεώργεβιτς με την αναγέννηση της Σερβίας, στο Γολγοθά της Αλβανίας για τους Σέρβους και ακόμη, κατά μία έννοια, στην 27^η Μαρτίου, όταν οι Σέρβοι επέλεξαν: καλύτερα ο τάφος, παρά η δουλεία».

Το 1941 ανακηρύχθηκε στο Ζάγκρεμπ η ίδρυση του ανεξάρτητου κράτους της Κροατίας, ενώ εκ των πραγμάτων η εξουσία συγκεντρώθηκε στα χέρια των ουστάσι και του επικεφαλής τους Α. Παβέλιτς. Ήδη στις 10 Απριλίου 1941 οι ουστάσι συνέλαβαν τον επίσκοπο Ζάγκρεμπ Δοσίθεο

Βάσιτς, ο οποίος στη συνέχεια υπέστη αμείλικτα βασανιστήρια. Τη νύχτα της 6^{ης} Μαΐου σφαγιάστηκε ο επίσκοπος της Μπάνια Λούκα Πλάτων Γιοβάνοβιτς. Αυτές οι εκτελέσεις προμήνυαν την μεγάλης έκτασης τρομοκρατία σε βάρος των ορθοδόξων Σέρβων στο έδαφος της Κροατίας. Περιορίστηκαν τα δικαιώματα Εβραίων, Τσιγγάνων και Σέρβων. Στην ενδυμασία τους έπρεπε να ράψουν τις σχετικές ετικέτες («P» για Σέρβους, δηλαδή «ορθόδοξος»). Στις 3 Ιουνίου έκλεισαν όλα τα ορθόδοξα σχολεία και οι παιδικοί σταθμοί. Ασκήθηκε δυναμική πολιτική εκλατινισμού. Για τους ανεπιθύμητους το νέο καθεστώς εγκαινίασε στρατόπεδα απελάσεων και συγκεντρώσεως, που λειτουργούσαν ως μηχανή μαζικών δολοφονιών. Την πλέον θλιβερή φήμη απέκτησε το Γιασένοβατς. Καταστράφηκαν και βεβηλώθηκαν ναοί, λεηλατήθηκαν μονές. Το 1942 οι Αρχές των ουστάσι δημιούργησαν την μη κανονική Ορθόδοξη Εκκλησία της Κροατίας με σκοπό τον διχασμό των ορθοδόξων. Αλλά η τρομοκρατία μόνον ενθάρρυνε τον πληθυσμό στον αγώνα κατά των ουστάσι και των κατακτητών, ο οποίος διεξαγόταν με διαφορετική κατά διαστήματα ένταση από το 1941 έως το 1945, όταν στις 15 Μαΐου απελευθερώθηκε ολόκληρο το έδαφος της χώρας. Σύμφωνα με το Σύνταγμα της Δημοκρατίας του 1947, η Κροατία ανακηρύχθηκε κράτος «του κροατικού και του σερβικού λαού». Η νέα κυβέρνηση προσπάθησε να ακολουθήσει την πολιτική της «αποσιώπησης». Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 1948, ο σερβικός πληθυσμός στη Δημοκρατία ανερχόταν σε 543.795 ανθρώπους. Η Κροατία βίωνε σταδιακά την αναγέννηση της εκκλησιαστικής ζωής, αλλά οι νέες κομμουνιστικές Αρχές την παρεμπόδιζε με κάθε τρόπο, ενώ η Ορθόδοξη Εκκλησία της Σερβίας υπέστη ουσιαστικό πλήγμα και μεταπολεμικά.

Μετά τον θάνατο του Γιόσιπ Μπροζ Τίτο το 1980 οι εθνικιστικές διαθέσεις κατέκλυσαν όλη τη Γιουγκοσλαβία. Η χώρα όδευε αμετάκλητα προς τη διάλυση. Μετά τις πρώτες πολυκομματικές

βουλευτικές εκλογές, που διενεργήθηκαν στην Κροατία τον Απρίλιο του 1990, η νέα κυβέρνηση άρχισε να ασκεί πολιτική εξόδου από τη Σοσιαλιστική Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας. Στις 25 Ιουνίου 1991 ανακηρύχθηκε η ανεξαρτησία της Κροατίας. Ανταποκρινόμενοι στην απόφαση του Ζάγκρεμπ οι ντόπιοι Σέρβοι ανακήρυξαν στις 19 Δεκεμβρίου 1991 την ίδρυση της Δημοκρατίας της Σέρπσκα Κράινα και εξέφρασαν την πρόθεσή τους να παραμείνουν στη σύνθεση της Γιουγκοσλαβίας. Ο σερβικός πληθυσμός αριθμούσε 580 χιλιάδες ανθρώπους (12,2% του συνολικού πληθυσμού) και κατοικούσε συμπαγής στο 32% του εδάφους της Κροατίας. Σύντομα ξέσπασε στη χώρα αιματηρή διεθνική σύγκρουση, η οποία όπως και στα χρόνια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου προσέλαβε θρησκευτικό χαρακτήρα. Μερικές εκατοντάδες ορθόδοξοι ναοί καταστράφηκαν ή υπέστησαν μεγάλες ζημιές. Έτσι ήδη από τον Δεκέμβριο του 1991 οι Κροάτες είχαν προκαλέσει σοβαρές ζημιές στον καθεδρικό ναό του Αγίου Νικολάου στο Καρλοβάτς, ενώ το 1993 τον κατέστρεψαν σχεδόν εξ ολοκλήρου (αποκαταστάθηκε το 2007). Στις 11 Απριλίου 1992 στο Ζάγκρεμπ ανατινάχθηκε το κτήριο της Ιεράς Μητροπόλεως Ζάγκρεμπ-Λιουμπλιάνας, όπου στεγάζονταν βιβλιοθήκη και μουσείο. Ο σερβικός κλήρος διωκόταν απανταχού.

Κατά τη διάρκεια των κροατικών στρατιωτικών επιχειρήσεων «Αστραπή» (Μάιος 1995) και «Κатаγίδα» (Αύγουστος 1995) η Δημοκρατία της Σέρπσκα Κράινα έπαυσε να υπάρχει: εκατοντάδες Σέρβοι σκοτώθηκαν, δεκάδες χιλιάδες διέφυγαν εκτός Κροατίας. Σύμφωνα με τα διεθνή στοιχεία από την Κροατία έφυγαν 380 χιλιάδες Σέρβοι (από το 1991 έως το 2011). Η εκδίωξη των Σέρβων συνοδευόταν από την καταστροφή των ναών, τη βεβήλωση των νεκροταφείων και την εκδίωξη των κληρικών. Έτσι, στο έδαφος της εκκλησιαστικής επαρχίας της Δαλματίας μετά από την επιχείρηση «Κатаγίδα» δεν έμεινε ούτε ένας ιερωμένος.

Μόλις στις αρχές του 21^{ου} αι. άρχισε σταδιακά να βελτιώνεται η θέση του σερβικού πληθυσμού στην Κροατία. Μεγάλο ρόλο σε αυτή τη διαδικασία διαδραματίζει η Ορθόδοξη Εκκλησία της Σερβίας. Το 2002 υπεγράφη συμφωνία μεταξύ της κυβερνήσεως της Κροατίας και της Εκκλησίας της Σερβίας. Σύμφωνα με αυτή οι ορθόδοξοι ιερείς απέκτησαν το δικαίωμα να διδάσκουν μαθήματα θρησκευτικών στο σχολείο. Βαθμιαίως επανέρχεται ο κλήρος, αποκαθίστανται οι κατεστραμμένες εκκλησίες. Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία απογραφής πληθυσμού στην επικράτεια της Κροατίας παρέμειναν 186.633 Σέρβοι. Την 1^η Ιουλίου 2013 η Κροατία εντάχθηκε στην ΕΕ, γεγονός που επέβαλε σειρά ευρωπαϊκών υποχρεώσεων για την προστασία των εθνικών μειονοτήτων. Παρά ταύτα, έως και σήμερα συνεχίζονται μεμονωμένες επιθέσεις σε κληρικούς και κτήρια της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Σερβίας.

Καραβάνι Σέρβων προσφύγων,
1995.

Ο Πατριάρχη Σερβίας Πορφύριος

Το 2014 η Ιερά Σύνοδος της Ιεραρχίας της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Σερβίας εξέλεξε τον βοηθό επίσκοπο της εκκλησιαστικής επαρχίας Μπάτσκα Πορφύριο μητροπολίτη Ζάγκρεμπ και Λιουμπλιάνας. Η ενθρόνιση τελέσθηκε από τον Πατριάρχη Σερβίας Ειρηνάιο παρουσία πολλών ιεραρχών της Εκκλησίας της Σερβίας στις 13 Ιουνίου 2014 στον καθεδρικό ναό Μεταμορφώσεως του Κυρίου στο Ζάγκρεμπ. Σε αυτή τη θέση ο μητροπολίτης Πορφύριος απέκτησε ευρεία δημοτικότητα χάριν της κοινωνικής και ειρηνευτικής του δράσεως, που απέβλεπαν στην εδραίωση της παρουσίας της ορθοδοξίας στην περιοχή. Επί μητροπολίτου Πορφυρίου ολοκληρώθηκαν επίσης τα έργα ανακαίνισης της ιεράς μονής Λεπάβιν, του παλαιότερου πνευματικού κέντρου των ορθοδόξων Σέρβων στην Κροατία.

Στις 18 Φεβρουαρίου 2021 η Ιερά Σύνοδος της Ιεραρχίας της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Σερβίας εξέλεξε τον μητροπολίτη Πορφύριο ως Πατριάρχη Σερβίας.